Przedwiośnie

Stefana Żeromskiego

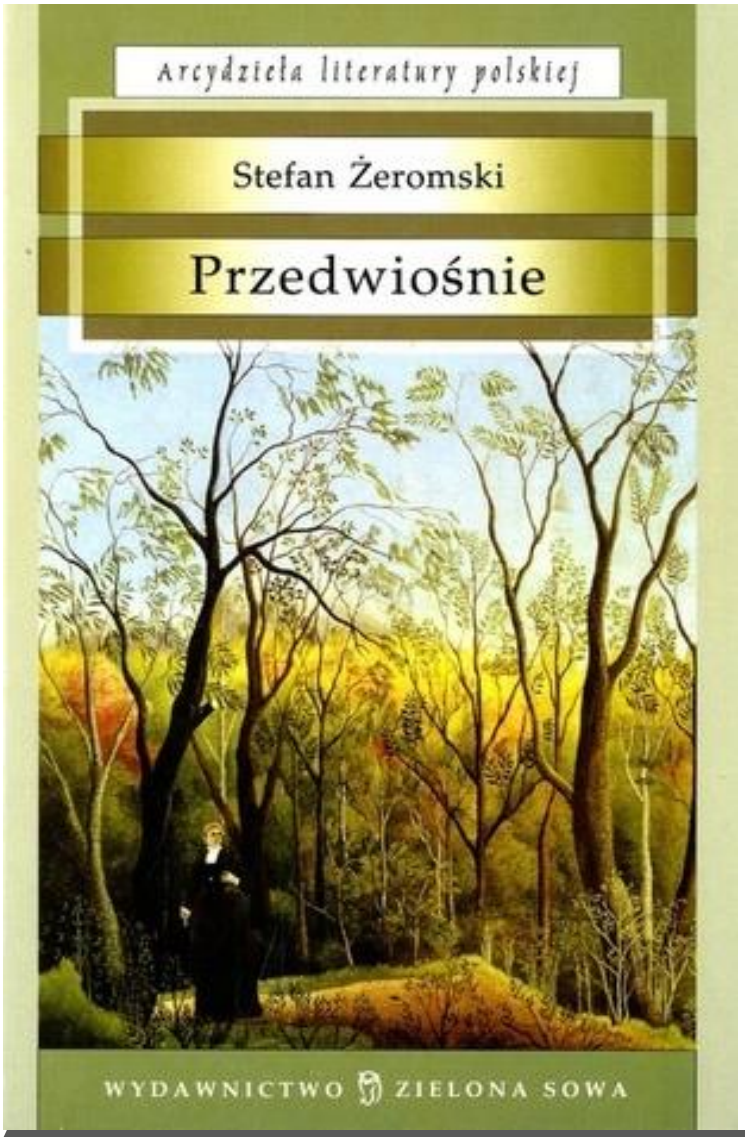

Oprac. Teresa Kasza CKPiU Zabrze

O autorze:

- **Stefan Żeromski** herbu Jelita (ur. 14.10.1864 w Strawczynie, zm. 20.11.1925 w Warszawie)
- Polski prozaik, publicysta, dramaturg; pierwszy prezes polskiego PEN Clubu. Czterokrotnie nominowany do Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1921, 1922, 1923, 1924). Jeden z najwybitniejszych pisarzy polskich w historii.
- Pseudonimy: *Maurycy Zych*, *Józef Katerla* i *Stefan Iksmoreż*.
- Nazwany „sumieniem polskiej literatury” lub „sumieniem narodu” ze względu na zaangażowanie społeczne .

Biografia autora

- **Stefan Żeromski** - pochodził ze zubożałej rodziny szlacheckiej o żywych tradycjach patriotycznych. Wcześnie stracił rodziców.
- Studia w Szkole Weterynaryjnej przerywa z powodu braku środków finansowych, utrzymywał się z korepetycji, był guwernerem w dworach szlacheckich, pracował w bibliotece Muzeum Narodu Polskiego w Raperswilu i w Bibliotece Ordynacji Zamoyskich w Warszawie.
- Mieszkał w Zakopanem, Nałęczowie, Krakowie, Paryżu, Florencji.
- Powadził działalność społeczno-patriotyczną.
- 30 X - 16 XI 1913 r. prezydent Zakopanego.
- Jesienią 1919 r. osiedlił się w Warszawie.
- Uczestniczył czynnie w życiu literackim odrodzonej Polski.
- W 1924 r. otrzymał za *Wiatr od morza* pierwszą polską państwową nagrodę literacką.

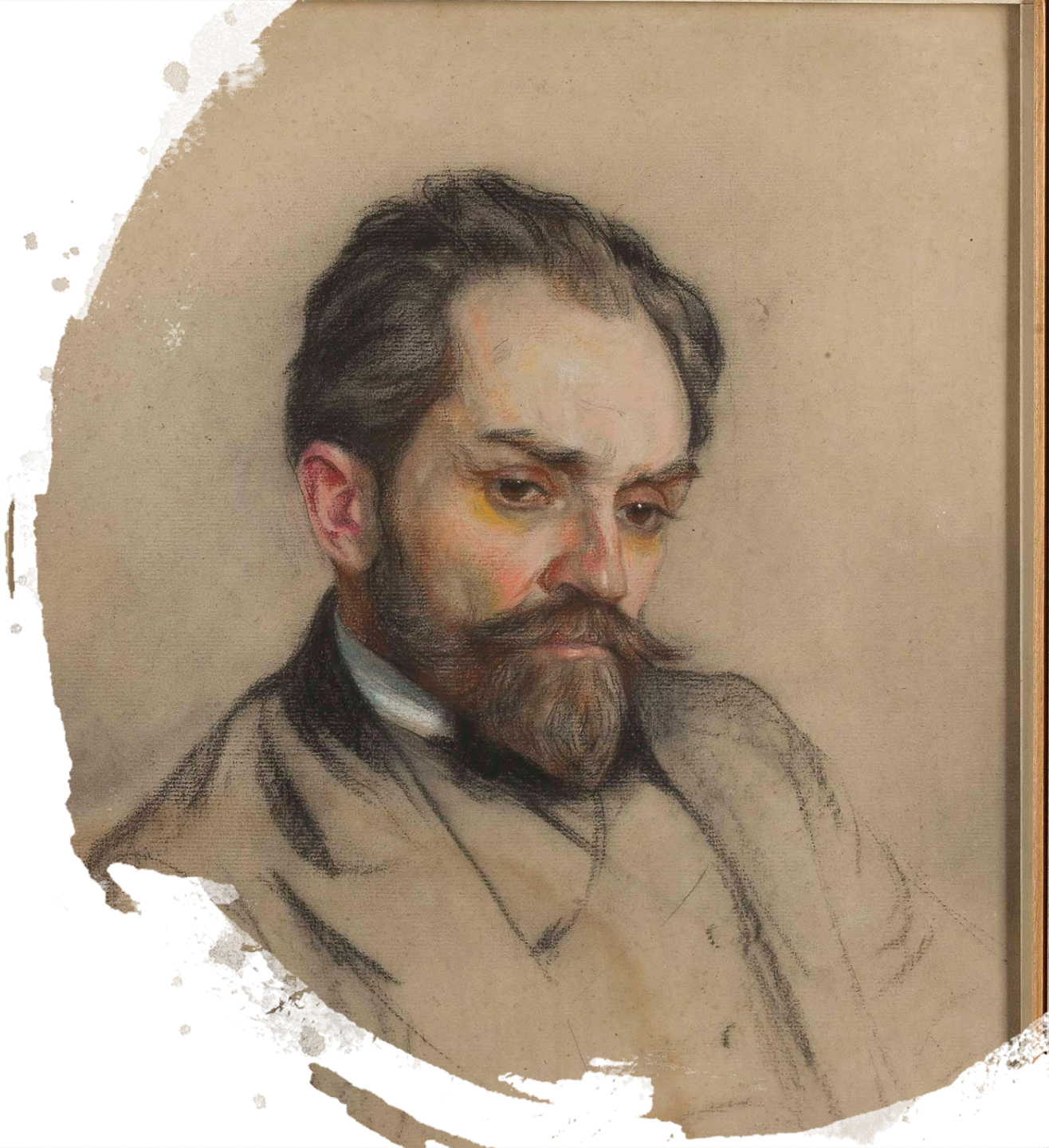

Twórczość Żeromskiego

- Pierwszymi publikowanymi utworami to wiersze z czasów szkolnych, wydane w 1882
- Pierwszy zbiór *Opowiadań* (1895) ukazuje poczucie krzywdy społecznej, wyrzeczenie osobistego szczęścia – i walka ze złem.
- Do najbardziej znane powieści: ***Syzyfowe prace***, ***Ludzie bezdomni***, ***Dzieje grzechu***, ***Uroda życia***, ***Przedwiośnie***, ***Wierna rzeka***, powieść historyczna ***Popioły***, dramat ***Róża***, opowiadanie ***Wiatr od morza***, oraz poemat prozą ***Puszcza jodłowa***.
- Poza tym napisał wiele nowel, opowiadań i utworów publicystycznych.
- Większość powieści opisuje problem losu narodu oraz jednostek, które siłą poświęcenia mają przynieść narodowi niepodległość, a klasom uciemiężonym życie godne człowieka.

Powieść „Przedwiośnie”

- wydana w 1924 (z datą 1925) w Warszawie w Wydawnictwie Jakuba Mortkowicza.
- Powieść składa się z trzech części: „Szklane domy”, „Nawłoć”, „Wiatr od wschodu”.
- Opowiada o życiu Cezarego Baryki, reprezentanta młodego pokolenia, urodzonego i wychowanego w Baku, przyjeżdżającego do odrodzonej po I wojnie światowej Polski.

Znaczenie tytułu:

- Tytuł utworu ma charakter metaforyczny.
- Dosłownie *przedwiośnie* to okres pośredni pomiędzy zimą a wiosną, w którym mimo panujących niskich temperatur i zalegających pokładów śniegu ukazują się pierwsze oznaki powrotu przyrody do życia.
- Przenośnie - to czas, w którym kształtowało się państwo polskie po okresie zaborów, a w kraju panował niepodległościowy entuzjazm

Czas akcji

Jesień 1914 r. –

Pierwszy dzień przedwiośnia 1924 r.

Miejsce akcji

- Baku,
- Moskwa,
- Charków,
- Warszawa,
- Nawłoć,
- Leniec,
- Odolany,
- folwark w Chłodku.

Gatunek

- **Epoka:** dwudziestolecie międzywojenne.

  Rodzaj literacki: epika.

  Gatunek literacki: powieść.

Problematyka:

- Koncepcje odbudowy państwa polskiego po odzyskaniu niepodległości w 1918 r.,
- Poszukiwanie idei i rozwiązań, mających zapewnić dobrobyt ojczyźnie,
- Problematyka społeczno-polityczna oraz psychologiczna.

Powieść polityczna

- **Polska powieść polityczna** jako gatunek literacki ukształtowała się na początku lat dwudziestych XX w. Jej tworzenie wynikało z konieczności, jaką stała się sytuacja polityczna Polski tego okresu.
- Autor w powieści **wskazuje różne możliwości rozwoju Polski pierwszej połowy lat 20.**
- **Żeromski przedstawił obraz sytuacji kraju, polityczne i wizerunek warstw społecznych Polski,** sformułował **propozycje programów społeczno-politycznych.** Opisał także zagrożenia i niebezpieczeństwa, przed którymi stoi młode państwo polskie (rewolucja).

Główni bohaterowie

- **Cezary Baryka**,
- **Jadwiga z Dąbrowskich Baryka i Seweryn Baryka** – rodzice Cezarego,
- **Szymon Gajowiec** – przyjaciel z lat młodości matki Cezarego; urzędnik państwowy,
- **Antoni Lulek** – ideowy bolszewik, który chciał wciągnąć Cezarego do komunistycznej organizacji,
- **Hipolit Wielosławski** – przyjaciel Cezarego z okresu wojny polsko-bolszewickiej,
- **Karolina Szarłatowiczówna** – młoda dziewczyna zakochana w Cezarym,
- **Wanda Okszyńska** –zakochana w Cezarym, jednak młodsza od Karoliny i mniej zamożna,
- **Laura Kościeniecka** – arystokratka, kochanka Cezarego.

Przedwiośnie jako powieść o dojrzewaniu

- *Przedwiośnie* prezentuje przemiany, jakim podlega główny bohater.
- Na początku Cezary Baryka to rozpuszczony młody chłopak, nieliczący się z potrzebami innych.
- Zaciekawiony nadchodzącą rewolucją bierze w niej udział.
- Późniejsze wydarzenia sprawiają, że Baryka kształtuje własne poglądy i odkrywa swoją tożsamość (także narodową). Symbolizuje to finałowa scena, kiedy idącym w pochodzie robotnikom zastępuje drogę wojskowy kordon – tłum zatrzymuje się, zaś Cezary idzie dalej sam.

Streszczenie

- Cezary Baryka urodził się w Baku, miał szczęśliwe dzieciństwo. Jego ojciec, Seweryn Baryka, wziął udział w I WŚ. Baku ogarnęły najpierw walki między Ormianami i Tatarami, a potem rewolucja.
- Krwawe wypadki demoralizują Cezarego. Przestał się uczyć, terroryzował matkę. Błędy zrozumiał dopiero wtedy, kiedy matkę aresztowano i zmarła. Zakosztował skrajnej nędzy. Jedyną szczęśliwą chwilą było spotkanie z ojcem.
- Obaj wyruszyli do niepodległej Polski, ale dotarł tam tylko Cezary - wyczerpany i chory Seweryn zmarł w drodze. Opowiedział synowi o cudownym wynalazku - szklanych domach i dobrobycie panującym w kraju.
- Zastał tam jednak nędzę, brak stabilizacji, chaos prawny,
- Wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej w obronie kraju. W trakcie działań wojennych uratował życie szlachcicowi, Hipolitowi Wielosławskiemu i w dowód wdzięczności został zaproszony do jego majątku w Nawłoci.
- Życie w szlacheckim dworze spodobało się Cezaremu. Flirtował tu z Karoliną Szarłatowiczówną i nawiązał romans z dojrzałą kobietą, Laurą Kościeniecką. Kiedy ten związek wyszedł na jaw, Cezary opuścił Nawłoć. Przez krótki czas mieszkał na folwarku Chłodek, gdzie miał okazję obserwować prymitywne warunki życia chłopów.
- Potem wyjechał do Warszawy, gdzie rozpoczął pracę w biurze Szymona Gajowca - kiedyś ukochanego jego matki, obecnie człowieka odpowiedzialnego za reformy w kraju. Jednocześnie uczestniczył w zebraniu komunistów, obserwował życie mieszkańców Warszawy.
- Powieść kończy się sceną, w której Cezary uczestniczy w manifestacji robotniczej.

Plan wydarzeń

1. Rodzina Baryków w Baku.
2. Wybuch wojny.
3. Początek rewolucji.
4. Śmierć matki Cezarego.
5. Spotkanie z ojcem, podróż do Polski.
6. Marzenia o szklanych domach, śmierć Seweryna Baryki.
7. Rozczarowanie Cezarego po powrocie od Polski.
8. Znajomość z Hipolitem Wielosławskim.
9. Przybycie do Nawłoci.
10. Romans z Karoliną Szarłatowiczówną i Laurą Kościeniecka.
11. Śmierć Karoliny.
12. Burzliwe rozstanie z Laurą.
13. Przyjazd do Warszawy.
14. U Szymona Gajowca.
15. Znajomość z Antonim Lulkiem.
16. Na zebraniu komunistów.
17. Wizyta Laury i ostateczne rozstanie.
18. Cezary na czele pochodu robotników

Podsumowanie

- Wszystkie części łączy postać głównego bohatera **- Cezarego Baryki** i składają się na jego życiorys, każda z części dopełnia pozostałe.

Część 1	Część 2	Część 3
• opis życia w Baku, Żeromski ustosunkowuje się do problemu rewolucji.	• rozliczenie z mitem szklanych domów, tu Żeromski ukazuje polską rzeczywistość, polskie stosunki społeczne panujące w kraju na początku lat dwudziestych.	• to pytanie o drogi rozwojowe Polski, o kierunek, w jakim powinno podążyć młode państwo.

Rewolucja

- Rewolucja to jeden z najważniejszych tematów. Autor sam nie uczestniczył nigdy w podobnym rozruchu, to zdołał namalować jego przekonujący obraz w swojej powieści.
- Przedstawia rewolucję z dwóch perspektyw – indywidualnej (los Baryki oraz los jego matki) oraz zbiorowej (mieszkańcy Baku).
- **Stefan Żeromski był zdecydowanie przeciwny rewolucji.** Bał się jej, uważał, że niesie ona ze sobą jedynie grabieże i mordy, niszczenie wszelkich wartości.
- Moment, kiedy Cezary Baryka wiezie na wózku zwłoki pięknej ormiańskiej dziewczyny, staje się chwilą przełomową, zaczyna rozumieć, czym jest każda bez wyjątku rewolucja: grabieżą, gwałtem i mordowaniem niewinnych ludzi.

Koncepcje zmian w odrodzonym kraju

Gajowiec

- wizja Szymona Gajowca – rozwój oparty na pracy i powolnych, rozważnych reformach

Lulek

- Antoni Lulek - pragnie rewolucji komunistycznej w stylu bolszewickim, podkreślając przy tym ciężką sytuację robotników

Autor

- Autor przedstawia koncepcję Gajowca jako lepszy sposób naprawy kraju.
- Najważniejsze jest nieuleganie żadnym doktrynom politycznym, kierowanie się polską racją stanu, dobrem wszystkich Polaków, a nie tylko wybranych grup społecznych

Mity i symbole

- **Mit szklanych domów (**symbol techniki w służbie wspólnego dobra) **-** idealistyczną wizję Polski, **utopijny obraz kraju,** w którym wszyscy są sobie równi i żyją w dobrobycie. Cezary orientuje się, że żadnych szklanych domów nie ma, że były to tylko mrzonki.
- **Nawłoć jest symbolem** upadku klasy szlacheckiej, zaniku kulturotwórczej roli dworu polskiego, ambicji politycznych i patriotycznych szlachty. Stała się jedynie gromadą pasożytów. Jedyną rozrywką szlachty jest zabawa, polegająca głównie na bezustannym jedzeniu i piciu.

Bibliografia

- Popławska A., Liszka H., Opracowanie Przedwiośnia [w:] Żeromski S., Przedwiośnie, Kraków, Greg, 2013.
- Zasłona I., Stefan Żeromski, Cogito 2006, nr 15, s. 80-81.
- Urbański, R., Przedwiośnie - S. Żeromski, T.EwL 2005, [19], s. 79-83
- https://klp.pl/przedwiosnie/a-5398.html
- https://www.bryk.pl/lektury/stefan-zeromski/przedwiosnie
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Przedwio%C5%9Bnie_(powie%C5%9B%C4%87)
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_%C5%BBeromski
- https://www.eska.pl/news/przedwiosnie-stefan-zeromski-streszczenie-opracowanie-bohaterowie-podcast-aa-oXWM-Go7u-s8DS.html
- Ilustracje/Fotografie/Kadry z filmu pobrano z Internetu.